ტყეში თოვლიანი ბილიკი [illegible]

ფონდი 287 ანაწერი / Опись 1 115

ფონდი / Фонд 287 1 ед. хр. 115

...ГО ХРАН...

დასკანირებულია 29
16.01.2020

13.

„დროშა“, 1972, №6 1

სიმღერა და ხალხის გული

1942 წლის მარტის ბოლოს სამხედრო სასწავლებლის კურსდამთავრებული, ლეიტენანტის ჩინით, ზემო იმერეთში სათადარიგო პოლკის ერთ-ერთი ოცეულის მეთაურად გამამწესეს. პოლკის შტაბში დოკუმენტების გაფორმების შემდეგ ბინის ძებნას შევუდექი. ასე მოვხვდი ისაკ ბარბაქაძის ოჯახში. ისაკი ცხოვრობდა იმ სკოლის ახლოს, რომელშიაც ჩვენი ქვეგანაყოფი იყო მოთავსებული.

ჩემი პატარა ოთახი უერთდებოდა ღია აივანს, სადაც მასპინძლის ოჯახის წევრები, ჩვეულებისამებრ, დიდხანს ისხდნენ ხოლმე მაგიდის გარშემო სამუსაიფოდ და სავახშმოდ. საქმეების გამო შინ გვიან ვბრუნდებოდი, მხოლოდ ძილის სიგნალის შემდეგ. მასპინძლები ხშირად ჩემს მოსვლამდე არ იძინებდნენ. ისაკს სამი ქალიშვილი ჰყავდა. ამათგან ყველაზე უფროსი ლილი იმ დროს უკვე უმაღლესი ტექნიკური სკოლის სტუდენტი იყო, მომდევნო — მერი — მეხუთე კლასის მოსწავლე, ხოლო ყველაზე უმცროსი — ვენერა პირველ თუ მეორე კლასში სწავლობდა; ოჯახის ერთადერთი ვაჟიშვილი სამხედრო სამსახურში იყო, რომელიღაც საზღვაო ნაწილში. მისგან წერილები არ ჩანდა, და ამ სახლში ყველა მისი მოლოდინით, მასზე ფიქრით და ჩუმი დარდით იყო მოცული.

ოჯახში შინაურივით ვყავდით მიღებული, გვიანობამდე მიცდიდნენ, ვახშამს მახვედრებდნენ, იმერულ ცოლიკაურს ჰინჭილით დამიდგამდნენ მაგიდაზე და დები მხიარულად შემომისხდებოდნენ ირგვლივ. მესაუბრებოდნენ თავიანთ ძმაზე, ომზე, ქვეყნის ამბებზე.

გავიდა სულ რაღაც ოთხიოდე კვირა. მაისის ერთ კამკამა ღამეს, ოთახში რომ ვბრუნდებოდი, სახლის სადარბაზო კარებთან მომესმა დების შეწყობილი, აქამდე გაუგონარი სიმღერის ხმები. უნებურად ვიგრძენი, რომ სიმღერა ძალზე მელოდიური იყო.

ლომგულს ტყვია ვერ გასტეხს, ვერც წყლული და იარა,
გმირი ბრძოლით მოკვდება, უსახელოდ კი არა!

კარებთან გავირინდე. სადღაც თითქოს გამეგონოს თუ წამეკითხოს ეს სიტყვები! როდის? სად? უცებ მომაგონდა ექვსი თვის წინანდელი ჯარისკაცული ცხოვრების ერთი ასეთი ეპიზოდი.

...1941 წლის აგვისტოს მიწურული, მცხუნვარე დღე... სამხედრო სასწავლებლის დიდი ეზო ახალჩარიცხული კურსანტებით არის სავსე. წითელი აგურის ორსართულიანი ყაზარმების წინ, სპორტულ მოედანზე ასეულის კურსანტი ჯარისკაცები ოცეულებად, ათეულებად, ჯგუფებად, წყვილებად დაშლილან და ერთმანეთში ირევიან, უჩვეულოდ მოძრაობენ, ტრიალებენ, სამწყობრო ნაბიჯების საწესდებო ილეთებს სწავლობენ.

თითქმის უმრავლესობა კურსანტებისა ან უმაღლესი განათლებით, ან უმაღლესი სკოლის სტუდენტები იყვნენ. და როგორ უკვირდათ ერთი შეხედვით თითქოს ამ უბრალო საქმეს ადვილად რომ ვერ სძლევდნენ. ამიტომ ისმოდა იმ დღეს ჩვენს განაყოფში ხშირად ასეთი არეული ხმები და ყვირილი:

— გაჭიმე ფეხი წინ და მაღლა!

— იყურე წინ და პირდაპირ!

— სამწყობროდ იარ!

— დაისვენეთ! — გაისმა ამასობაში ჩვენი ოცეულის მეთაურის ვიალიხის ბრძანების ხმა. ეს ვიალიხი ცოტათი კოჭლობდა კიდეც, მაგრამ სანიმუშოდ ჩექმებს ზორბად ურტყამდა მიწაზე. დაშლილმა ოცეულმა იქვე, აკაციის ჩრდილქვეშ მოიყარა თავი. ამ დროს, როგორც პოლიტინფორმატორს, ახალი გაზეთები და საინფორმაციო ბიუროს ახალი ცნობები უნდა მიმეტანა კურსანტებისათვის. ეს ჩემი ყოველდღიური მოვალეობა იყო და მეგობრები ყოველთვის მთხოვდნენ, რაც შეიძლება დიდხანს მელაპარაკა, რათა მეტ დროს დაესვენათ. ჩვენს ამ წინასწარ „მოლაპარაკებაში“ ოცეულის მეთაურს კარგა ხანს ეჭვი არ შეუტანია და ჩვენც ჩვენდა „სასარგებლოდ“ ვიყენებდით ამ მომენტს.

სწორედ იმ დღეს, „კომუნისტში“ გამოქვეყნებულ საინფორმაციო ბიუროს ცნობების კითხვისას, ჩემი ყურადღება მიიქცია იმავე ნომერში მოთავსებულმა ლექსმა, რომლის ავტორი მანამდე სავსებით უცნობი იყო ჩემთვის. ამ ლექსის კითხვამ კურსანტები დიდად დააინტერესა. ლექსში ჩაქსოვილი იყო ხალხთა ძმობის, მეგობრობის, საბჭოთა პატრიოტიზმის, გმირული თავდადების წმინდათაწმინდა იდეები და გრძნობები. ლექსი ყველას მოეწონა, გადავწყვიტეთ ზეპირად დაგვესწავლა იგი. რიგრიგობით ვიმეორებდით სტროფებს. ვიალიხს ეგონა, ჩვენ საინფორმაციო ბიუროს ცნობების გარშემო ვდაობდით და ერთხანს მიგვიშვა, მაგრამ ეტყობოდა შეგვატყო „ეშმაკობა“ და უცებ განრისხდა, გაგვიჯავრდა, წამოგვშალა ზეზე და ისევ მცხუნვარე მზის ქვეშ გაგვყარა ჯგუფებად და წყვილებად სავარჯიშოდ. ამის შემდეგ ვის ეცალა ლექსისთვის...

მაგრამ, დახეთ, მეხსიერებას მაინც ბუნდოვნად შემორჩენოდა მისი ცალკეული ფრაზები და აი საკმარისი აღმოჩნდა ეს ფრაზები ექვსი თვის შემდეგ მოულოდნელად მომესმინა, რომ უცებ აღმედგინა მეხსიერებაში ყველაფერი, მეგრძნო მოკლე ვადაში ლექსის სიმღერად ქცევის, ხალხის გულში მისი დაბუდების ძალა.

ამ ფიქრებით გართულმა წყნარად შევაღე სადარბაზო კარი, ჩქარა გავიარე ქვედა სართულის ჩაბნელებული დერეფანი, ფეხაკრეფით ავუყევი უკანა კიბეს და სწრაფად მოვუხვიე ჩემი ოთახისაკენ. მაგრამ დამინახეს თუ არა დებმა, მაშინვე წამოხტნენ, მომეხვივნენ და თავიანთ გვერდით დამსვეს. მშობლები დაწოლილიყვნენ. ვახშამი გამზადებული ჰქონდათ და სამივე სხვადასხვა ხმით, სხვადასხვანაირი ალერსით, და მუდარით თითქმის ერთდროულად მეუბნებოდა:

— აბა, ძამიკო, ეს ჭამე, ეს დალიე, ეს მიირთვი.

მე უკვე აღარ შემეძლო არც ჭამა და არც დალევა, მაგრამ ხათრსაც ვერ ვუტეხდი მათ.

— რაღაც კარგ სიმღერას მღეროდით. რატომ შეწყვიტეთ? — ვუთხარი ლილის.

— გესმოდათ?! — გაიკვირვეს დებმა.

— კარგა ხანს გისმენდით!

— არ მოგეწონებოდათ ჩვენი ახალი სიმღერა, — ვენერას სათქმელი ლილიმ გამოხატა.

— პირიქით. ძალიანაც მომეწონა და საინტერესოა, სად გაიგონეთ პირველად?

— არსადაც არ გაგვიგონია, ჩვენ თვითონ შევუწყვეთ ხმები ერთმანეთს, ლექსმა თვითონ აგვამღერა. რა გამოგვივიდა, არც კი ვიცით, — მითხრა მერიმ და ღიმებული, გაფართოებული თვალებით შემომხედა.

ბავშვური მიამიტობით და მიხვედრილობით ნათქვამმა სამმა სიტყვამ „ლექსმა თვითონ აგვამღერაო“ უნებურად გამახსენა ტიციანის სტრიქონები: „მე არ ვწერ ლექსებს, ლექსი თვითონ მწერს“; ასეთივე აზრი ჰქონდა მერის გულუბრყვილო, მაგრამ ზედმიწევნით სწორ გამონათქვამს. მათ კი არ შექმნეს სიმღერა ლექსზე, არამედ თვით ლექსმა ძალაუნებურად აამღერა ისინი.

— ლექსი საიდან ისწავლეთ? — შევეკითხე მათ ცოტა ხნის შემდეგ.

ვენერა უცებ წამოხტა, სასტუმრო ოთახში შეირბინა, ძველი ალბომი მოარბენინა, რომელშიც ძმის სურათები იყო ჩაწყობილი და გაზეთის გახუნებულ ქაღალდზე დაბეჭდილი ლექსი დამიდო წინ. ბავშვს ავტორის გვარი და სახელიც გაეყოლებინა მაკრატლისათვის, დავხედე თუ არა, მივხვდი, რომ ეს ნამდვილად ის ლექსი იყო, რომელიც ჩვენ სამხედრო სასწავლებელში ყოფნისას ასე მოგვეწონა და შემდგომ, თავისებური ვითარების გამო, ასე მიგვავიწყდა კიდეც.

— ეს ლექსი მაშინვე ამოვჭერი გაზეთიდან და ალბომში შევინახე, — ამბობდა მერი, — ლილი ზამთრის არდადეგებზე სახლში დაბრუნდა. წავაკითხე. მასაც მოეწონა. ჩვენ ამ ლექსს რომ ვკითხულობთ, სულ ჩვენი ძმა გვაგონდება. იქნებ ისიც ასე დგას სადმე მაღალ ბექობზე და სხვა მოძმე ხალხების შვილებთან ერთად ტყვიამფრქვევით იგერიებს მტრის ურდოებს. ვინ იცის, იქნებ ისიც უსულოდ დაეცა რომელიღაც ასეთ მაღლობზე!

და სამივე დას ამ სიტყვებზე ცრემლები ლაპალუპით გადმოუცვივდათ თვალებიდან.

მართლაც, რა საოცრად არის ამ ლექსში შეზავებული ერთმანეთთან დიდი ადამიანური მწუხარება და იმედი, სევდის გრძნობა და გამარჯვების რწმენა:

დგანან მაღლა ბექობზე, ბექობს დაბლა ველი ძევს,
ერთგან მიშაკოვია, სხვა მხრით შალამბერიძე!

წავიღიღინე მე უნებურად და ამით დებს იმ გმირთა სიცოცხლის უძლეველობა, მათი გმირული, სახელოვანი ბრძოლის პოეტური გამოსახვის თავისებური სიმშვენიერე ვაგრძნობინე და განვაცდევინე, რათა როგორმე ჩამომეშორებინა მათი ყურადღება ძმის სიკვდილზე ფიქრისაგან.

— აბა, ერთი კიდევ იმღერეთ! — მივმართე მათ თხოვნით ბოლოს და დებიც, ცოტა ხნის შემდეგ, უმალ ამყვნენ. და როცა ლექსის უკანასკნელი სტროფი გაისმა:

უსახელო მაღლობზე მოიპოვეთ სახელი,
საფლავს არ ჩაგყოლიათ მტრის ჯავრი და ნაღველი.
უკვდავება თქვენია, არ ჩაჭრება თქვენი მზე,
ამხანაგო მიშაკოვ, ძმაო შალამბერიძევ!

ყველაფერი ირგვლივ თითქოს სიმღერის ტკბილ, სევდიან, მაგრამ მძლე და იმედიან ჰანგებში გაეხვია, დებს ისევ აუციმციმდათ თვალები ღიმილისა და სიხარულის გამოხატვის ნიშნად...

სხვა ვარიაციით და ნიუანსებით ეს სიმღერა ჯერ იმერეთში, მერე მთელს საქართველოში გავრცელდა.

ახლა, როცა ჩემთვის ცნობილია სიმღერის დაწერის დრო და საბაბი, დაბეჭდვის თარიღი („კომუნისტი“, 1941 წლის 24 აგვისტო, № 200) და ისიც, რომ ამ ლექსის ავტორი ხუტა ბერულავა იმ დროს მხოლოდ ჩვიდმეტი წლისა იყო, სიამოვნებით მინდა აღვნიშნო, რომ ჭაბუკი პოეტის ეს ლექსი იქცა არა მარტო მისი შემოქმედებითი ბიოგრაფიის, არა მარტო ჩვენი ბიოგრაფიის ნაწილად, არამედ მთელი ქართველი ხალხის გულისთქმის, მისწრაფების მშვენიერ გამოძახილად და გამოხატულებად; პოეტის ეს პირველი ლექსი ქართველმა ხალხმა სიმღერით აიტაცა, სიმღერით გაიცნო და სიმღერითვე შეიყვარა; სამამულო ომის პირველსავე წლებში, ჩვენი სხვა პოეტების ნაწარმოებებზე შექმნილ სიმღერებთან ერთად, ზემოხსენებული ლექსი ხელს უწყობდა ჩვენი ხალხის პატრიოტულ სულისკვეთებით აღზრდისა და მისი სულიერი გამოწრთობის დიდ საქმეს.

აკაკი თოფურია

ნიკო მამაიაშვილი

ჩემო საყვარელო ძმაო ნიკო!

ციგომბორის მთის ზურმუხტოვან კალთებზე მდგარ კახურ ძირმაგარ მუხას რას დააკლებს 70-ჯერ ფოთოლცვენა!

ჩემო ნიკო, ჩემო საყვარელო ძმაო, მე კარგად ვიცნობ შენს სპეტაკ გულს, შრომისმოყვარეობას, იდეურ სიმტკიცესა და უბრალოებას. შენ სიცოცხლესა და ენერგიას კახეთის მიწა-წყლის აყვავებას ახმარ.

უსამართლობით განაწამები, დღეს საკოლმეურნეო ცხოვრებით გამთბარი, ბედნიერი მაჩხაანელი გლეხკაცი არასდროს დაივიწყებს შენს ბოლშევიკურ პრინციპულობას და საქმისადმი ერთგულებას.

გულდასმით გავეცანით ზემო მაჩხაანის ლენინის ორდენოსანი კოლმეურნეობის მშრომელთა წერილს, რომელიც ამას წინათ პრესაში გამოქვეყნდა. ჩვენც დიდი ვალდებულებები ავიღეთ თქვენს საპასუხოდ. კოლმეურნეებმა აზრი გამოთქვეს, გამოგვეწვიეთ სოციალისტურ შეჯიბრებაში, მაგრამ ვერ გავბედეთ, შეგვეშინდა თქვენი წარმოების მაღალი კულტურისა. ჯერ კიდევ საბოლოოდ არ გადაგვიწყვეტია, ვფიქრობთ ამაზე. სწორ პასუხს, ჩემო ნიკო, უთუოდ მოგწერ.

ჩემი მოკითხვის წერილის დასამთავრებლად ვაჟა-ფშაველას მოვიშველიებ:

მადლობელი ვარ გულითა,
შოთაის სულის ლხენამა.
სამშობლოს სამსახურისთვის
ჩანგი გიკურთხოს ზენამა.

მიხაკო ორაგველიძე

მახარაძის რაიონის სოფელ შრომის კოლმეურნეობის თავმჯდომარე, სოციალისტური შრომის გმირი.

(გაზეთი „ახალი შირაქი“, № 55. საქართველოს კპ წითელწყაროს რაიკომისა და მშრომელთა დეპუტატების რაისაბჭოს ორგანო).

ვახტანგ გორგანელი

თავმჯდომარე

ნიკო მამაიაშვილს

1

ვიდრე ავკინძე გრძნობები,
ოცნებებს ავხსენ სარქველი,
ვიდრე მტრედებმა გახარეს
ჩემი დიდიხნის სათქმელი,
ვიდრე დამთავრდა ერთიან
ფიქრის და სიტყვის ჭიდილი,
ჩავედი გაშლილ მინდვრებში
და შენს საქმეებს ვითვლიდი.
ჭეჭილებია ისეთი,
შიგ ვარსკვლავები წვებიან,
თავთავზე ცვარი კი არა,
ნამგლების ნაპერწკლებია.
გზადაგზა ყაყაჩოები
შლიდნენ ალისფერ მერდინებს...
გვალვაშიც გნახე, შირაქში
გულს აწურავდი ჭეჭილებს.
გავლებულ ხნულებს ფერავდი
ალაზნის ტალღის ვერცხლითა,
თოვლში მწყემსებთან მიგქონდა
ცეცხლი შენივე მკერდიდან.
ერთი გახედე მოსავალს,
კიდეც დაიწყო შეტევა
და გოგილაანთ კალოზე
დასდგი ოქროსფერ ქედებად.
დასდგი და ახლა სადა ხარ,
ასე გეძებდი გუშინაც,
რომელ ბრიგადას მიჰყვები
და ფხას ვის ნამგალს უსინჯავ.
ცისკრის პირველ სხივს დავასწარ,
შენ ვერ დაგასწარ ადგომა,
არ ვიცი, სად დაგაწიო
იის და ვარდის მადლობა.

2.

დილით რომ მეხრე შეგხვდება
და სახე დაემარჯნება,
დაკოურილ ხელს რომ გაგიწვდის,
მეც ისე გართმევ მარჯვენას.
გლეხი რომ სახლში მიგიწვევს,
შეხვალ და კაცი დატკბები,
იმ სიამაყით მეც მინდა
შევაღო გულის კარები.
შენ რომ მინდვრებმა გაგრუჭეს
და შუბლს ტრფიალით ღარავენ,
მეც ეგრე მინდა შენსავით
ზრუნვაში გავჭაღარავდე.
შენ რომ გლოცავენ შირაქის
რძემოწოლილი ველები,
მეც ისე მინდა დამლოცოს
სამშობლომ მადლიერებით.
გშვენოდა, კვლავაც სახელის,
ვაუკაცო, გშვენის ტარება.
მითქვამს და გავიმეორებ
იმრავლონ შენისთანებმა.

3

ჩათმაში ვარდი იცინის,
ჩანკაანთ წყალზე ცისკარი,
მტრედი რომ შემოგდეულუნებს,
ჩემი სიმღერა ის არის.
შენ რომ გაჭრილ კვალს დაჰხარი,
იქ ვარ, გულგაშლილ მინდვრებთან.
იქიდან სალამს გიგზავნი,
იქიდან გითვლი დიდებას.
ჩემს სურვილსა და გულისთქმას
მკერდზე დავაწერ ალაზანს,
ხალხს უთხრას, შენმა სახელმა
მეც როგორ გამალამაზა.
ხალხს უთხრას, სულში ჭეჭილი
თუ როგორ ამიფოფინე,
თუ როგორ ვეტრფი იმ საქმეს,
შენ რომ სიამე მოჰფინე.
ქოჩებში ავალ შენი ხმით
და ასე ვიტყვი მარადუამს:
— მაჩხაანელებს სალამი!
— მაჩხაანელებს ბარაქა!

4

ასე ყოფილა, ასეა,
არ ეყოლება მძრახველი,
სოფელს როდესაც ამშვენებს
კარგი ვაუკაცის სახელი.
ეს ზეიმია, სოფელო,
შენი მზის, შენი ფანჯრების,
შენი მთების და მინდვრების,
შენი გარჯის და მარჯვენის.
ეს ზეიმია, სოფელო,
შენი ხისა და ფოლადის,
შენი პირწმინდა დღეების
და უკეთესი მომავლის.
ეს ზეიმია, სოფელო,
და კიდევ იმის თავდები,
რომ უკეთესი შვილების
დედა მშობელი გახდები.
ვნატრობ: აქ მარტო კი არა,
ყველგან, მთაში თუ ჭიუხზე,
სოფელს ამკობდეს ვაუკაცი,
დუღდეს შრომა და სიუხვე!

ძეგლი

ზემომაჩხაანელ შინმოუსვლელებს

ივრის ჭალებზე გადმოსვრილ
ირმებმა ღამის უკუნი...
— მთვარე, სად მიგაქვთ, ირმებო,
სად მიხვალთ ასე ბუბუნით?
— ქოჩებში მიგვაქვს, იქ დავდგამთ
ძეგლად იმ მკერდნატყვიართა,
ვინაც თავისი სიკვდილით
სიცოცხლე გაადიადა.

ნ. მამაიაშვილის იუბილე

სულ ცოტა ხნის წინ ბევრმა სტუმარმა მოიყარა თავი წითელწყაროს რაიონის სოფელ ზემო მაჩხაანში. აქ მოეწყო საკოლმეურნეო წყობილების თვალსაჩინო ორგანიზატორის ნიკოლოზ პეტრეს-ძე მამაიაშვილის დაბადების 70 წლის იუბილე. თანასოფლელები და საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოსული სტუმრები გულთბილად მიესალმნენ იუბილარს, რომელიც 35 წელიწადია სათავეში უდგას ზემო მაჩხაანის ლენინის სახელობის კოლმეურნეობას.